

The process of mastering knowledge is closely connected with the process of control. Different methods and forms of control are directed to the students' activity in mastering knowledge. They also lead to improving research and professional skills of students.

Different methods of control influence the development of features necessary for a future specialist: a high level of individual mentality, an unusual way of thinking, an active attitude to the process of mastering knowledge, creative skills in solving professional problems.

The formation and the development of these features may be realized at the lessons of the English language.

We can achieve it with different methods of teaching and control tasks.

It is very important to create for every student a positive emotional factor for the process of teaching and learning. It is connected with the process of mastering knowledge and using it in practice.

One of the methods of mastering knowledge is based on the stimulation of students' activity with a bonus system of measuring. We used and tested it at the practical lessons of the English language.

This bonus system of measuring students' activity of mastering knowledge helps a teacher to stimulate thinking, understanding, analyzing new theoretical material, joining knowledge into one system. Bonus tasks give positive emotions to students. The teacher does everything possible to create a good atmosphere, to show sympathy for all the students as they (a teacher and students) are involved in one important process of finding and mastering knowledge.

This bonus system of measuring and evaluating students' activity of mastering knowledge helps a teacher to set goals and tasks at which most of the students can be successful. The students have to be involved in every task and to be eager to accomplish it successfully. This bonus system helps students to set realistic goals for them to achieve. It shows them that their success or failure is in their own hands.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ ДО УПРАВЛІННЯ ЗНЗ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

УДК: 377.4:37.015.3:159.98

Малік М.В.

У статті подано комплекс необхідних та достатніх педагогічних умов для ефективного формування підготовленості до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії у майбутніх менеджерів освіти.

Ключові слова: *менеджер освіти, педагогічні умови, професійні якості, інклюзія, управління загальноосвітнім навчальним закладом.*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ К УПРАВЛЕНИЮ ОУЗ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИИ

Малик М. В.

В статье представлен комплекс необходимых и достаточных педагогических условий для эффективного формирования подготовленности к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии у будущих менеджеров образования.

Ключевые слова: менеджер образования, педагогические условия, профессиональные качества, инклюзия, управление общеобразовательным учебным заведением.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING PREPARADNESS OF FUTURE MANAGERS OF EDUCATION TO MANAGEMENT THE CEI UNDER INCLUSION

Malik Maryna Valentynivna

The article presents a set of necessary and sufficient pedagogical conditions for effective formation of preparedness to manage a comprehensive educational institution under of inclusion future education of future managers.

Keywords: manager of education, pedagogical conditions, professional quality, inclusion, management of secondary schools.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Професійна діяльність майбутнього менеджера освіти в умовах інклюзії має свої специфічні особливості та передбачає особливі умови формування готовності до виконання функціональних обов'язків. Успіх та ефективність формування підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії залежить від сукупності принципів, функціональної спрямованості навчання, методів і прийомів, засобів та педагогічних умов, за яких буде організовано навчання.

Враховуючи розвиток нових стратегій навчання, виникає необхідність визначення педагогічних умов формування підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, які б забезпечували її належний рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень і публікацій дає змогу розглядати різні підходи науковців до проблеми підготовленості до управлінської діяльності в умовах інклюзії. Так, досліджуються різні аспекти проблеми професійної підготовки фахівців, такі як: проблеми неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Н. Ничкало) та професійної підготовки фахівців у вищій школі (А. Алексюк, В. Бондар, В. Олійник); розробка та впровадження сучасних педагогічних технологій професійної підготовки фахівців (В. Беспалько, О. Пехота, С. Сисоєва); визначення педагогічних умов у різних аспектах педагогічної науки (В. Андреев, І. Арефьев, А. Белкін, М. Боритко, О. Городиська, Н. Іполітова, Н. Кузьміна, В. Нестеров, Н. Посталюк, І. Раченко, Н. Стеріхова, С. Хатунцева, Т. Шамова, Н. Яковлева); розвиток теорії і методології управління в галузі шкільної освіти, обґрунтування закономірностей, принципів, функцій, методів управління загальноосвітніми закладами (В. Беспалько, Ю. Васильєв, Ю. Конаржевський, М. Кондаков, В. Маслов, Н. Ничкало, С. Сисоєва, В. Сухомлинський,

М. Поташник, Т. Шамова та ін.); проблеми інклюзивного навчання та впровадження його в освітній простір (В. Бондар, М. Ворон, Л. Даниленко, Е. Даниїлс, Н. Дятленко, В. Засенко, Ю. Кавун, Н. Коломінський, А. Колупасєва, Ю. Найда, Г. Сіліна, Н. Софій, К. Стаффорд, П. Троханіс, Ю. Швалб та ін.); організація спеціального навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами (В. Андрущенко, І. Береговий, В. Бондар, В. Синьов, М. Ярмаченко та ін.); кадрове забезпечення (Л. Вавіна, В. Засенко, А. Колупасєва та ін.); проблеми навчання й виховання дітей з особливими потребами (І. Зверєва, А. Капська, А. Мудрик, С. Хлебїк та ін.). Проте, не дивлячись на певні набіртки в цій області, залишаються невирішеними питання підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління ЗНЗ в умовах інклюзії.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення необхідних та достатніх педагогічних умов для ефективного процесу формування підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління ЗНЗ в умовах інклюзії.

Виклад основного матеріалу дослідження. На етапі реформування сучасної системи освіти в галузі вдосконалення функціонування педагогічних систем та підвищення ефективності освітнього процесу викликає найбільший інтерес виявлення, обґрунтування і перевірка педагогічних умов, що забезпечують успішність підготовки до майбутньої діяльності.

Існує ряд підходів до визначення поняття «педагогічні умови», а саме: сукупність факторів, обставин, компонентів, передумов, заходів, що сприяють сприятливому, успішному протіканню процесу навчання і виховання (А. Белкін, Л. Качалова); педагогічне середовище, комплекс педагогічних взаємодій, система педагогічних засобів (С. Кашлев, І. Птіцина); педагогічні обставини, які сприяють (або протидіють) прояву педагогічних закономірностей, зумовлених дією певних факторів (Н. Посталюк); чинники успіху у процесі управління навчанням (Т. Шамова); результат цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів, форм навчання для досягнення конкретних дидактичних цілей (В. Андрєєв, І. Арєфьєв, С. Хатунцева); сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, прийомів, засобів педагогічного управління та матеріально-просторового середовища, що забезпечують успішне вирішення поставлених та спроектованих завдань (А. Найн, О. Федорова); обставини, за яких компоненти навчального процесу (зміст, викладання й учіння) подаються в найкращому взаємозв'язку та створюють атмосферу плідної співпраці між педагогом і вихованцями (К. Біктагіров) [7; 9; 11].

У контексті нашого дослідження педагогічні умови розуміємо як комплекс взаємопов'язаних та взаємозумовлених факторів, які забезпечують цілеспрямований процес підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління навчальним закладом в умовах інклюзії.

Враховуючи зазначені вище положення, було визначено педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління навчальним закладом в умовах інклюзії, а саме: забезпечення розвитку професійно важливих якостей менеджерів освіти, спрямованих на ефективне здійснення ними управління навчальним закладом в умовах інклюзії; наявність позитивної мотивації менеджерів освіти до запровадження принципів інклюзивної освіти;

створення банку інформаційно-методичних ресурсів для забезпечення аудиторної і самостійної роботи майбутніх менеджерів освіти. Зупинимося докладніше на дослідженні сутності виокремлених педагогічних умов.

Перша педагогічна умова – забезпечення розвитку професійно важливих якостей менеджерів освіти, спрямованих на ефективне здійснення ними управління навчальним закладом в умовах інклюзії. Слід зазначити, що термін «професійно важливі якості» набув широкого розповсюдження. Науковці (М. Громкова, О. Гура, О. Смирнова, В. Шадриков) трактують поняття професійно важливі якості як: сукупність таких якостей фахівця, які служать успішному виконанню професійної діяльності, ефективно та вдосконаленню професійних задач, особистісно-професійному зростанню та вдосконаленню [2, с. 8]; індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності та успішність її опанування [10, с. 66]; є стійкими, суттєвими, рівноцінними та можуть бути оцінені [3]; індивідуальні особливості людини, які виступають умовою успішного опанування професією та професійною діяльністю і можуть бути специфічними і неспецифічними [8, с. 109].

Отже, більшість дослідників, вивчаючи проблему професійно важливих якостей, визначають їх як властивості особистості щодо успішного виконання професійної діяльності. Виходячи з даного твердження, ми вважаємо, що професійно важливими якостями, які необхідні для ефективного управління навчальним закладом в умовах інклюзії, виступають гуманізм, толерантність та самоменеджмент.

Гуманістична спрямованість допомагає менеджеру освіти у професійному становленні, розвитку, саморозвитку інших характеристик та якостей, необхідних для ефективного управління навчальним закладом в умовах інклюзії. Ми погоджуємося з думкою Л. Бруні, який визначав гуманізм як пізнання тих речей, які стосуються життя і звичаїв, які вдосконалюють та прикрашають людину; що головною є здатність людини робити вибір між добром і злом [1, с. 127].

Отже, гуманізм менеджера освіти проявляється у різноманітних якостях, а саме: етична норма, соціальний ідеал, духовна цінність, свобода волі, взаємодопомога і співробітництво, повага до прав і гідності всіх учасників навчально-виховного процесу, рівність і рівноправність, справедливість, захист від зла і насилля.

В межах нашого дослідження цікавим виявляється гуманізація управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, що передбачає побудову управлінських стосунків між менеджером освіти та всіма учасниками навчально-виховного процесу на засадах партнерства; врахування індивідуально-психологічних особливостей вчителів, дітей з особливими освітніми потребами, їхніх батьків в управлінській взаємодії; створення умов для реалізації творчого потенціалу вчителів та здійснення ними самоуправління своєю професійною діяльністю та особистим розвитком; перенесення гуманістичних стосунків з самого педагогічного колективу на процес педагогічної взаємодії з учнями та їхніми батьками.

Слід зазначити, що в основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей з особливими потребами й забезпе-

чує однакове ставлення до всіх людей, а також створює спеціальні умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами. Ця ідеологія передбачає насамперед толерантне ставлення до таких дітей. В межах толерантності менеджер освіти має бути відкритим для діалогу міжособистісного та групового спілкування, своїм відношенням формувати стереотип позитивного сприйняття «інших». Він повинен мати стійкість до внутрішніх змін і зовнішніх впливів, тобто можливість пом'якшити протиріччя усередині навчального закладу й зовнішнього негативного впливу, знижувати негативний і підвищувати позитивний потенціал освітнього середовища засобами, доступними навчальному закладу. Він повинен бути гуманним, що передбачає співробітництво й діалог із вчителями, учнями та їхніми батьками. Повинен проводити цілеспрямовану управлінську й педагогічну роботу з вибудовування толерантних взаємин між всіма учасниками навчально-виховного процесу.

Таким чином, формування в загальноосвітньому навчальному закладі в умовах інклюзії толерантного освітнього середовища є важливим педагогічним та управлінським завданням менеджера освіти.

Для успішного та результативного управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії діяльність менеджера освіти повинна спрямовуватися на підвищення рівня професійної компетентності, розвиток професійно-важливих якостей у відповідності із зовнішніми соціальними вимогами, умовами управлінсько-педагогічної діяльності й особистої програми самореалізації у професійній діяльності, тобто необхідно застосовувати елементи самоменеджменту. В. Крижко та Є. Павлютенков підкреслюють, що самоменеджмент – це система визначених та саморегульованих заходів, спрямованих на підвищення ефективності професійної діяльності й самовдосконалення особистісних якостей [6].

Важливу роль у процесі підготовки майбутнього менеджера освіти до управління навчальним закладом в умовах інклюзії відіграє творча організація самоменеджменту, яка мотивує управлінців до переосмислення свого професійного кредо, до уточнення своєї позиції у процесі розвитку навчального закладу, до свого професійного самовизначення в нових соціально-економічних умовах. За правильної організації самоменеджменту менеджер освіти випрацює певні, властиві йому підходи до створення програми професійного саморозвитку, визначає основні етапи роботи з підвищення професійної управлінської компетентності щодо впровадження інклюзивного навчання, створює педагогічному і учнівському колективам умови, необхідні для підвищення якості освіти в навчальному закладі в умовах інклюзії. Отже, самоменеджмент є необхідною умовою професійного розвитку майбутніх менеджерів освіти в умовах інклюзії.

Друга педагогічна умова – наявність позитивної мотивації менеджерів освіти до запровадження принципів інклюзивної освіти. Слід зазначити, що мотиваційному блоку, що становить основу формування майбутнього менеджера освіти до запровадження принципів інклюзивної освіти, повинна приділятися особлива увага з боку викладачів з перших днів навчання. Адаже від наявності потенційної готовності менеджера освіти до оволодіння своєю майбутньою професією залежить як його відношення до навчання, так і до професійної діяльності надалі. Важливо допомогти майбутньому менеджеру осв-

іти усвідомити гуманність, складність і перспективність обраного шляху, розвинути готовність до участі в інноваціях у системі інклюзивної освіти, потребу у творчих та неординарних підходах до реалізації професійних завдань.

Сформовані у майбутніх менеджерів освіти позитивні й стійкі мотиви, цілі, інтереси до запровадження принципів інклюзивної освіти забезпечать їх активну участь в управлінні освітнім процесом; прагнення до самостійного пошуку професійно-важливої інформації; удосконалення знань в галузі інклюзивної освіти та ряду суміжних наук; створення клімату піклування й поваги, що сприятиме всебічному розвитку дітей; стимули, що надихають до здійснення перетворень та посилюють здатність змінювати ситуацію на краще.

Щодо третьої умови – створення банку інформаційно-методичних ресурсів для забезпечення аудиторної і самостійної роботи майбутніх менеджерів освіти – виокремлюємо такі його блоки: діагностичний, програмний та дидактичний.

Діагностичний блок складається з комплексу тестів і завдань, спрямованих на визначення професійно важливих якостей і здібностей менеджерів освіти, необхідних для здійснення управлінської діяльності; рівня знань, умінь та навичок з управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. До основних тестів, що супроводжують процес підготовки менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, відносимо тести: «Прогноз характеру управлінської діяльності» (В. Зазикін, А. Чернишов), «Оцінка потенціалу управлінських якостей» (Є. Єрмаков, Д. Пузіков), «Оцінка рівня комунікабельності» (В. Ряховський), «Оцінка комунікативних вмінь» (М. Снайдер) – відбувається оцінка співрозмовника, визначення його сильних та слабких рис, вміння встановлювати дружню атмосферу, вміння зрозуміти проблеми співрозмовника, почути його; «Діагностика міжособистісних відносин» (Т. Лірі, Г. Лефоржа, Р. Сазека) – досліджується уявлення суб'єкта про себе та взаємовідносини в малих групах за такими типами відносин до інших: авторитарний, егоїстичний, агресивний, підозрілий, підкорюючий, залежний, дружелюбний, альтруїстичний; «Самоменеджмент: ефективність використання у роботі» (Л. Зайверт) – досліджуються питання максимального використання власних можливостей, свідомого управління плином свого життя й умінь долати зовнішні обставини та інші [4; 5].

Програмний блок сформовано відповідно до вимог навчальних програм і планів магістерської підготовки менеджерів освіти. На основі контент-аналізу зазначених програм було створено спецкурс «Основи управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії». Спецкурс забезпечує застосування на практиці нових освітніх, навчальних, корекційних програм, значно розширює навички управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. Впровадження спецкурсу відповідає новій освітній політиці держави у сфері впровадження інклюзивної освіти.

У дидактичному блоці сконцентровано методичні розробки з організації та проведення навчальних занять, роздавальний матеріал до них, зокрема, міні-кейси «Стратегія розвитку школи-лицею», «Алгоритм діяльності адміністрації та педагогічного колективу щодо формування моделі та реалізації інклюзивного навчання», «Підходи до типології та класифікації педагогічних інновацій», поради і методичні рекомендації для майбутніх менеджерів освіти з розробки та впровад-

ження соціально-педагогічних проєктів, комплекс вправ для активізації навчальної діяльності, тренінгові, семінарські та демонстраційні матеріали; вправи, SWOT-аналіз, завдання і матеріали для самостійного опрацювання тощо.

Таким чином, створення банку інформаційно-методичних ресурсів забезпечує якість навчання майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, кожна з виявлених педагогічних умов має свої внутрішні можливості, будучи переважно націленою на формування того чи іншого компоненту підготовленості. У той же час, кожна взята окремо умова не може повністю забезпечити ефективність формування досліджуваної характеристики. Тільки їх системна єдність дозволяє досягти найкращих результатів і становить комплекс педагогічних умов формування підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. Іншими словами, спеціально організовані педагогічні умови створюють середовище навчання, яке повністю спрямоване на формування підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у визначенні рівнів підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Література

1. Брагина Л. М. Итальянский гуманизм. Этические учения XIV-XV веков. – М. : Высшая школа, 1977. – 254 с.
2. Громкова М. Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности: [учеб. пособие для вузов] / М. Т. Громкова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 415 с.
3. Гура О. І. Логіко-концептуальні аспекти дослідження формування особистісно-професійних характеристик педагога [Електронний ресурс] / О. І. Гура // Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Pfto/2009_1/files/ped_01_09_Gura.pdf
4. Єрмаков Є. Г. Проєктне бачення компетентісно спрямованої 12-річної середньої школи / Є. Г. Єрмаков, Д. О. Пузіков. – Запоріжжя : Вид-во ХНРЦ, 2005. – 124 с.
5. Карамушка Л. М. Психологічні основи управління в системі середньої освіти: навч. посібник / Карамушка Л. М. – К. : ІЗМН. – 1997. – 180 с.
6. Крыжко В. В. Психология в практике менеджера образования / В. В. Крыжко, Е. М. Павлотенков. – СПб. : КАРО, 2002. – 304 с.
7. Найн А. Я. Инновации в образовании / Найн А. Я. – Челябинск : Челябин. фил. ИПО МО РФ, 1995. – 228 с.
8. Смирнова Е. О. Педагогические системы и программы воспитания : учеб. пособие / Е. О. Смирнова. – М. : ВЛАДОС, 2005. – 119 с.
9. Хатунцева С. М. Педагогічні умови адаптації викладача-початківця до професійно-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. М. Хатунцева. – Х., 2004. – 29 с.
10. Шадриков В. Д. Проблемы систематизации профессиональной деятельности / В. Д. Шадриков. – М. : Логос, 2002. – 256 с.

11. Шамова Т. И. Управление образовательными системами: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Т. И. Шамова, П. И. Третьяков, Н. П. Капустин // Под. ред. Т. И. Шамовой. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 320 с.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING PREPARADNESS OF FUTURE MANAGERS OF EDUCATION TO MANAGEMENT THE CEI UNDER INCLUSION

Malik Maryna Valentynivna

Abstract. *The article deals with pedagogical conditions of preparedness of future managers of education in the management of a comprehensive educational institution under inclusion. Analysed the concept of «pedagogical conditions». Indicated that a set of interrelated and interdependent factors that provide a focused process of preparation future managers to management education institution under of inclusion.*

Proved that professionally important qualities necessary for effective management of the institution under are inclusion advocate humanism, tolerance and Self-management.

Indicated that formed in future managers of education positive and stable motives, goals, interests to establish the principles of inclusive education will ensure their active participation in the management of the educational process; commitment to professional and independent search for relevant information; improvement of knowledge in the field of inclusive education.

Pointed out blocks of bank of information and methodical resources for providing classroom and self-study education of future managers, namely: diagnostic, software and didactic.

Provd each of the identified pedagogical conditions has its internal capabilities, being mainly aims at creation of a component of preparedness. At the same time, each taken separately condition can not fully ensure the efficiency of formation of the studied characteristics. Only their systematic unity can allow to achieve the best results and complex is the pedagogical conditions of formation of preparedness education of future managers of education to a management the comprehensive educational institution under the inclusion.

Keywords: manager of education, pedagogical conditions, professional quality, inclusion, management of secondary schools.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ: СИНЕРГЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

УДК 378.091.12.011.3-051:78

Ван Сяочень

У статті розглянуто філософсько-методологічне підґрунтя фахової підготовки майбутніх учителів музики. Феномен педагогічної взаємодії суб'єктів навчального процесу розглядається крізь призму синергетичного підходу. Переосмислення історичного спадку педагогічного знання про педагогічну взаємодію та нові філо-